

INDHOLDSFORTEGNELSE

<i>Indholdsoversigt</i>	7
<i>Forord</i>	9
<i>Forord til fjerde udgave</i>	
<i>Indholdsfortegnelse</i>	13
Kapitel 1	33
<i>Indledning</i>	
1.1 Læsevejledning 33	
1.1.1 Sådan finder du rundt i bogen 35	
1.1.2 At have ret og få ret 36	
1.1.3 Quick-guides/læse-let pjecer 37	
1.2 Bogens terminologi 37	
1.2.1 Psykiatribrugere 38	
1.2.2 Pårørende 39	
1.2.3 Behandlere 41	
1.2.4 Psykisk sygdom, sindslidelse eller handicap? 41	
Kapitel 2	45
<i>Handicapkonventionen m.fl.</i>	
2.1 Indledning 45	
2.2 Internationale forpligtelser 46	
2.3 Handicapkonventionen 49	
2.3.1 Handicapkonventionens indhold 51	
2.4 Danmarks forpligtelser ift. EU 52	
2.4.1 EU's initiativer på handicapområdet 56	
2.4.2 EU's ikke-diskriminationsregler 57	
2.4.3 EU's Charter om grundlæggende rettigheder 58	
2.5 Menneskerettigheder, der kan påberåbes direkte 60	
2.5.1 Forbud mod diskrimination 60	
2.5.2 Livet, personlig frihed, integritet og sikkerhed mv. 60	
2.5.3 Retten til privatliv, et familieliv mv. 63	
2.6 Handicapkonvention som grundlag for udvikling af nye standarder 64	
2.6.1 Beskyttelse imod udnyttelse, vold og misbrug 65	

- 2.6.2 Ret til sundhedsydelse og krav om informeret samtykke 65
- 2.6.3 Et selvstændigt liv, personlig mobilitet, uddannelse mv. 66
- 2.6.4 Ret til rehabilitering, arbejde og beskæftigelse mv. 66
- 2.7 Børn og unges internationale rettigheder 67

Kapitel 371

Inddragelse

- 3.1 Indledning 71
- 3.2 Principper om inddragelse af brugeren 73
 - 3.2.1 Inddragelse inden for sundhedsområdet 74
 - 3.2.1.1 Samtykke og inddragelse 74
 - 3.2.1.2 Inddragelse af mindreårige brugere og deres forældre 76
 - 3.2.1.3 Begrænsninger i selvbestemmelsesretten 77
 - 3.2.2 Inddragelse inden for det sociale område 79
 - 3.2.2.1 Inddragelse gennem samtykke 79
 - 3.2.2.2 Inddragelse af mindreårige brugere og deres forældre 81
 - 3.2.2.3 Begrænsninger i selvbestemmelsesretten 82
 - 3.2.3 Brugerinddragelse i generelle spørgsmål 83
 - 3.2.4 Organiserede brugere skal inddrages 84
 - 3.2.5 Brugerinddragelsespolitik 85
- 3.3 Principper om inddragelse af de pårørende 86
 - 3.3.1 Hvem er pårørende? 87
 - 3.3.2 Ret til inddragelse 88
 - 3.3.3 Brugeren ønsker de pårørende inddraget 90
 - 3.3.4 Pårørende inddrages uden brugerens accept 91
 - 3.3.4.1 Sundhedsområdet 91
 - 3.3.4.2 Det sociale område 92
 - 3.3.5 Er tavshedspligten til hinder for inddragelse? 92
 - 3.3.6 Pårørendepolitikken 94
 - 3.3.6.1 Pårørendepolitikkens form og indhold 95
 - 3.3.6.2 Giver pårørendepolitikken krav på inddragelse? 95
 - 3.3.6.3 Klage over tilsidesættelse af pårørendepolitik 96
 - 3.3.7 Organiserede pårørende 97
- 3.4 Værger og værgemål 98
 - 3.4.1 Forældre som værger 99
 - 3.4.2 Etablering af værgemål 99
 - 3.4.3 Værgemålets karakter 100

3.4.3.1	Økonomisk værgemål – herunder evt. umyndiggørelse	100
3.4.3.2	Personlige værgemål	102
3.4.3.3	Samværgemål	103
3.4.4	I hvilke tilfælde kan værgemål iværksættes?	103
3.4.4.1	Personlige værgemål og økonomiske værgemål, der ikke indebærer umyndiggørelse	103
3.4.4.2	Fratagelse af retlig handleevne (umyndiggørelse)	104
3.4.4.3	Samværgemål	104
3.4.4.4	Hvem træffer afgørelse om værgemål?	104
3.4.4.5	Lægeerklæring	106
3.4.4.6	Ændringer i værgemålets indhold mv.	106
3.4.4.7	Klage over værgemålsafgørelser	107
3.4.4.8	Tilsyn med værger mv.	107
3.4.5	Værgens kvalifikationer	107
3.4.6	Værgens vederlag	108
3.4.6.1	Faste og andre professionelle værger	108
3.4.6.2	Andre værger	109
3.4.6.3	Udlæg	109
3.4.6.4	Brugerens betaling af vederlaget	109
3.4.6.5	Samværgemål og værgemål for gifte	110
3.4.7	Fratagelse af værgemål	110
3.4.8	Særlige forsøgsværger	110
3.5	Repræsentanter og bisiddere	111
3.5.1	Er brugerens egen medvirken nødvendig?	111
3.5.2	Repræsentanten skal være myndig og egnet	113
3.5.3	Repræsentationsforholdets indhold mv.	113
3.5.4	Flere bisiddere	114
3.6	Beskikkede advokater	114

Kapitel 4 115

Forebyggelse og sundhedsfremme

4.1	Indledning	115
4.2	Begreber	116
4.2.1	Mental sundhed	116
4.2.2	Forebyggelse og sundhedsfremme	117
4.2.2.1	Sundhedsfremme	117

- 4.2.2.2 Forebyggelse 117
- 4.3 Pligten til at arbejde med forebyggelse og sundhedsfremme i forhold til mental sundhed 119
 - 4.3.1 Kommunernes opgaver 120
 - 4.3.1.1 Forebyggelsespakker 121
 - 4.3.1.2 Forebyggelsespakken Mental Sundhed 123
 - 4.3.2 Regionernes opgaver 124
 - 4.3.2.1 Forebyggelse i praksissektoren 125
 - 4.3.2.2 Forebyggelse i sygehusvæsenet 125
- 4.4 Forebyggende indsats i forhold til børn og unge 126

Kapitel 5127

Frivillig indlæggelse, behandling og udskrivning

- 5.1 Principper og regler 127
 - 5.1.1 Sygehusvalg 129
 - 5.1.1.1 Diagnostisk undersøgelse, udredning mv. 130
 - 5.1.1.2 Frit sygehusvalg 131
 - 5.1.1.3 Udvidet frit sygehusvalg for børn og unge 133
 - 5.1.1.4 Udvidet frit sygehusvalg for voksne brugere 135
 - 5.1.2 Krav på oplysninger om ventetid 138
 - 5.1.3 Befordringsgodtgørelse 139
 - 5.1.4 Ambulant behandling, skadestue m.m. 140
- 5.2 Minimum for indsatsen – modtagepligt 141
 - 5.2.1 Psykiatrilovens fare- og behovsindikation 141
 - 5.2.2 Fareindikation 142
 - 5.2.3 Behandlingsindikation 142
 - 5.2.4 God lægeskik 143
- 5.3 Indlæggelse 143
 - 5.3.1 Informeret samtykke 143
 - 5.3.2 Indlæggelse af mindreårige 144
 - 5.3.3 Vejledningspligt 145
 - 5.3.4 Kontaktpersoner 146
 - 5.3.5 Husorden 146
- 5.4 Behandlingen 147
 - 5.4.1 Behandlingsformer 147
 - 5.4.1.1 Biologisk behandling 148
 - 5.4.1.2 Psykoterapeutisk behandling 149
 - 5.4.1.3 Socialpsykiatrisk behandling 151

5.4.1.4	Psykiatrisk rehabilitering	151
5.4.2	Behandlingsplan	151
5.4.3	Personalekategorier og deres kompetenceområder	153
5.4.3.1	Overlæger/læger	155
5.4.3.2	Psykologer	156
5.4.3.3	Sygeplejersker	158
5.4.3.4	Social- og sundhedsassistenter	159
5.4.3.5	Plejere	160
5.4.3.6	Fysioterapeuter	160
5.4.3.7	Ergoterapeuter	161
5.4.3.8	Pædagoger	161
5.4.3.9	Diætister	162
5.4.3.10	Socialrådgivere	162
5.4.3.11	Præster	163
5.4.4	Generelle standarder for behandlingens kvalitet	163
5.4.4.1	Faglige standarder	163
5.4.4.2	God psykiatrisk sygehusstandard	164
5.4.4.3	Kvalitetsarbejde, kliniske retningslinjer, pakkeforløb mv.	165
5.4.4.4	Generelle standarder for de fysiske rammer – inde og ude	168
5.5	Udskrivning	169
5.5.1	Udskrivning efter brugerens begæring	170
5.5.1.1	Hvornår foreligger der en begæring om udskrivning?	170
5.5.1.2	Begæring fra mindreårige	171
5.5.2	Forberedelse af udskrivning	171
5.5.2.1	Genoptræningsplan	172
5.5.2.2	Udskrivningsaftale	173
5.5.2.3	Koordinationsplan	174
5.5.2.4	Underretning af de pårørende	175
5.5.2.5	Udskrivningsguide	176
5.6	Yderligere informationer	176

Kapitel 6177

Tvang på psykiatriske afdelinger

6.1	Principper og begrænsninger	177
6.1.1	De omfattede afdelinger og deres personale	178

6.1.1.1	Psykiatriske afdelinger	178
6.1.1.2	Lukkede afdelinger	178
6.1.1.3	Integrerede afsnit	179
6.1.1.4	Overlæger	179
6.1.1.5	Sundhedspersoner	180
6.1.2	Tvangsdefintion og samtykkekrav	180
6.1.2.1	Informeret samtykke	180
6.1.2.2	Mindreåriges og deres forældres samtykke	181
6.1.2.3	Tvangsformer	183
6.1.3	Det mindste middels princip mv.	184
6.1.4	Begrundelser for tvangsanvendelse	185
6.1.5	Hvor ofte anvendes tvang?	186
6.2	Patientrettigheder	186
6.2.1	Overlægens ansvar og pligt til efterprøvelse	187
6.2.2	Vejledning	187
6.2.3	Behandlingsplan	189
6.2.4	Beskikkelse af patientrådgiver	189
6.2.4.1	Opgaver og forpligtelser	189
6.2.4.2	Kvalifikationer og forudsætninger	190
6.2.4.3	Hvornår skal der beskikkes en patientrådgiver?	191
6.2.4.4	Kan patientrådgivere skiftes ud?	193
6.2.4.5	Beskikkelsens ophør	193
6.2.4.6	Vederlag til patientrådgivere	194
6.3	Tvangsindlæggelse	194
6.3.1	Pligt til at tilkalde læge	195
6.3.2	Grundbetingelsen – sindsygdomskriteriet	195
6.3.3	Behandlings- eller farlighedsindikation	197
6.3.4	Lægeerklæring som grundlag for indlæggelse	198
6.3.4.1	Habilitetskrav	198
6.3.4.2	Lægevurdering og -erklæring	198
6.3.4.3	Lægens varetagelse af brugerens interesser	199
6.3.5	Politiets beslutning og bistand ved indlæggelsen	200
6.3.5.1	Pligt til efterprøvelse og kontakt til afdelingen	200
6.3.5.2	Inddragelse af pårørende	201
6.3.5.3	Gennemførelse af tvangsindlæggelse	201
6.3.6	Modtagepligt og tidsfrister	202
6.3.7	Overlægens modtagelse og vurdering	203
6.3.8	Lægeansvaret for tvangsindlæggelsen	203

- 6.3.9 Ophør af tvangsindlæggelse 204
 - 6.3.9.1 Initiativet 204
 - 6.3.9.2 Behandlingsfrist – observationsfrist 204
 - 6.3.9.3 Konsekvensen af tvangsindlæggelsens ophør 205
- 6.4 Tvangstilbageholdelse og -tilbageførelse 205
 - 6.4.1 Tvangstilbageholdelse 205
 - 6.4.1.1 Udskrivningsanmodning og registreringen af den 206
 - 6.4.1.2 Underretnings- og vejledningspligt 206
 - 6.4.2 Overførelse til lukket afdeling 207
 - 6.4.3 Tilbageførelse til psykiatrisk afdeling 207
- 6.5 Tvangsbehandling 208
 - 6.5.1 Tvangsmedicinering 209
 - 6.5.2 Tvangsernæring 211
 - 6.5.3 Tvangsbehandling med elektrostimulation (ECT) 211
 - 6.5.4 Tvangsbehandling af legemlig lidelse 211
- 6.6 Tvangsfiksering og anvendelse af fysisk magt 213
 - 6.6.1 Tvangsfiksering 213
 - 6.6.1.1 Nødvendighedsvurdering 214
 - 6.6.1.2 Hvem træffer beslutning? 215
 - 6.6.1.3 Fiksering efter anmodning 216
 - 6.6.1.4 Fornyet lægelig vurdering 216
 - 6.6.1.5 Tilstedeværelse af fast vagt 218
 - 6.6.2 Anvendelse af fysisk magt 218
 - 6.6.3 Beskyttelsesfiksering 219
 - 6.6.3.1 Hvad er beskyttelsesfiksering? 219
 - 6.6.3.2 Hvem træffer beslutning? 220
 - 6.6.4 Personlige alarm- og pejlesystemer samt særlige dørlåse 221
 - 6.6.5 Personlig skærmning 222
 - 6.6.6 Aflåsning af døre i afdelingen 224
 - 6.6.7 Personlig hygiejne under anvendelse af tvang 225
- 6.7 Opretholdelse af lovlige og forsvarlige forhold 226
 - 6.7.1 Undersøgelse af post, ejendele og kropsvisitation mv. 227
 - 6.7.2 Beslaglæggelse af genstande, rusmidler og medikamenter 229
- 6.8 Tvangsprotokoller og optegnelser 229
 - 6.8.1 Krav vedrørende optegnelser af tvang 230
 - 6.8.2 Kontrol med optegnelserne 231
 - 6.8.3 Pligt til at foretage indberetninger 232

6.9	Eftersamtaler	232
6.10	Opfølgning efter udskrivning	233
6.10.1	Udskrivningsaftale	233
6.10.1.1	Udveksling af oplysninger om brugeren	234
6.10.2	Koordinationsplan	234
6.10.2.1	Udveksling af oplysninger om brugeren	235
6.10.3	Tvungen opfølgning efter udskrivning	235
6.10.3.1	Betingelserne for at anvende tvungen opfølgning	235
6.10.3.2	Beslutningen om tvungen opfølgning efter udskrivning	237
6.10.3.3	Beslutning ved brugerens manglende fremmøde	238
6.10.3.4	Medicinering og tvangsmedicinering	239
6.11	Anbringelse på Sikringsafdelingen	240
6.11.1	Beslutningsgrundlag og initiativ	240
6.11.2	Modtagelse, sikkerhed og behandling	241
6.11.3	Særlige tvangsforanstaltninger på Sikringsafdelingen	241
6.11.3.1	Aflåsning af patientstuer	241
6.11.3.2	Oppegående tvangsfiksering	242
6.11.4	Udgang mv.	245
6.11.5	Ophævelse	246
6.12	Yderligere informationer	247

Kapitel 7249

Retspsykiatri

7.1	Indledning	249
7.2	Straf eller behandling?	251
7.2.1	Straffrihedsgrunde	251
7.2.1.1	Brugere under 15 år	251
7.2.1.2	Sindsyg og utilregnelig på gerningstidspunktet	252
7.2.1.3	Mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner	253
7.2.1.4	Sindsyg eller utilregnelig mellem gerningstidspunktet og domsafsigelsen	253
7.2.2	Mentalundersøgelse	254
7.2.2.1	Mentalundersøgelsen – hvad er det?	254
7.2.2.2	Beslutning om gennemførelse	255

- 7.2.2.3 Ambulant eller under indlæggelse 255
 - 7.2.2.4 Forelæggelse for Retslægerådet 256
 - 7.3 Bistand til brugeren under sagens behandling 257
 - 7.3.1 Forsvarerbeskikkelse 257
 - 7.3.2 Bistandsværge 258
 - 7.3.2.1 Værgens opgaver og krav på information 259
 - 7.3.2.2 Hvem kan beskikkes som værge? 260
 - 7.3.2.3 Vederlag til bistandsværger 261
 - 7.3.2.4 Ophør af værgebeskikkelse 263
 - 7.3.2.5 Frakendelse af bistandsværgefunktionen 263
 - 7.4 Forskellige foranstaltninger 264
 - 7.4.1 Varetægtssurrogat 264
 - 7.4.2 Særforanstaltninger over for børn og unge under 15 år 266
 - 7.4.3 Særforanstaltninger over for 15-17 årige 267
 - 7.4.3.1 De unges situation og forholdets grovhed 267
 - 7.4.3.2 Generelle regler for anbringelse 268
 - 7.4.3.3 Sikrede døgninstitutioner 268
 - 7.4.4 Aktindsigt og partshøring 270
 - 7.5 Dom til en særforanstaltning 271
 - 7.5.1 Længstetider 271
 - 7.5.2 Dom til forvaring 272
 - 7.5.3 Dom mv. til anbringelse på Sikringsafdelingen 274
 - 7.5.4 Dom til anbringelse på psykiatrisk afdeling 275
 - 7.5.5 Behandlingsdom 276
 - 7.5.6 Dom til ambulant behandling 277
 - 7.5.7 Anbringelse i en sikret institution for unge 278
 - 7.5.8 Optagelse i botilbud 280
 - 7.5.9 Ungdomskontrakt mv. 280
 - 7.5.10 Undergivelse af socialpsykiatrisk tilsyn 281
 - 7.6 Fuldbyrkelse af idømte særforanstaltninger 282
 - 7.6.1 Behandlingsplaner 282
 - 7.6.2 Udskrivningsaftaler og koordinationsplaner 283
 - 7.6.3 Tilsynet med de dømte 284
 - 7.6.4 Ændring eller ophævelse af særforanstaltning 285
 - 7.6.5 Overførsel til særforanstaltning 286
 - 7.6.6 Ændring af strafudståelsen – hvornår? 286
 - 7.6.7 Stillingtagen til anmodning om ændring 287
 - 7.7 Anvendelse af psykiatriske afdelinger 288

- 7.7.1 Risikovurdering forud for placering 289
- 7.7.2 De almindelige psykiatriske afdelinger 289
- 7.7.3 Retspsykiatriske specialafdelinger 290
- 7.7.4 Sikringsafdelingen for de farligste 290
- 7.8 Anbringelse under Kriminalforsorgen 290
 - 7.8.1 Generelt om anbringelse på forsorgens institutioner 291
 - 7.8.1.1 Vilkår for ophold på institution 291
 - 7.8.1.2 Anvendelse af tvang 292
 - 7.8.1.3 Sikringsmidler over for indsatte 293
 - 7.8.1.4 Sikringsceller og tvangsfiksering 293
 - 7.8.2 Anstalten ved Herstedvester – et lukket fængsel 294
 - 7.8.3 Handleplaner i Kriminalforsorgen 295
- 7.9 Andre relevante bestemmelser 297
 - 7.9.1 Behandlingsgaranti for stofmisbrugere 297
 - 7.9.2 Sociale handleplaner og rehabilitering mv. 298
 - 7.9.3 SSP- og PSP-samarbejde 299

Kapitel 8301

Sundhedsbehandling uden for psykiatriske afdelinger

- 8.1 Indledning 301
- 8.2 Behandlingen 302
 - 8.2.1 Behandlingsformer 303
 - 8.2.2 Behandlerne 303
 - 8.2.3 Behandlingssteder 305
- 8.3 Distriktspsykiatri mv. 305
 - 8.3.1 Indledning 306
 - 8.3.1.1 Psykiatriens Hus 307
 - 8.3.2 Behandling og målgruppe 307
 - 8.3.3 Ansvarlige myndigheder 308
 - 8.3.4 Behandlerne 310
 - 8.3.5 Henvendelser til distriktspsykiatrien 310
 - 8.3.6 Ikke-obligatorisk behandlingsplan 311
 - 8.3.7 Socialpsykiatrisk konference 313
 - 8.3.8 Afslutningsfasen 313
- 8.4 Hjemmebehandling, opsøgende psykoseteams m.m. 314
- 8.5 Behandling for misbrug 315
 - 8.5.1 Behandling for stofmisbrug 315
 - 8.5.2 Behandling for alkoholmisbrug 316

- 8.6 Praktiserende læger og speciallæger 316
 - 8.6.1 Behandling og forpligtelser 317
 - 8.6.2 Ansvarlig myndighed 319
 - 8.6.3 Informeret samtykke 319
 - 8.6.4 Alment praktiserende læger 320
 - 8.6.5 Privat praktiserende speciallæger i psykiatri 321
- 8.7 Psykologer 322
 - 8.7.1 Behandling og målgruppe 322
 - 8.7.2 Ansvarlige myndigheder 323
 - 8.7.3 Henvisning til og betaling for psykologhjælp 324
- 8.8 Omsorgs- og specialtandpleje 325
 - 8.8.1 Behandling i omsorgs- hhv. specialtandpleje 325
 - 8.8.2 Målgruppen 326
 - 8.8.3 Egenbetaling 327
- 8.9 Privatpraktiserende terapeuter 328
 - 8.9.1 Fysioterapeuter og ergoterapeuter 328
 - 8.9.2 Andre terapeuter – herunder psykoterapeuter 328
- 8.10 Markedsføring 329

Kapitel 9331

Socialpsykiatrien

- 9.1 Socialpsykiatrisk behandling 331
- 9.2 Socialpsykiatriens opgaver 333
- 9.3 Hjælp baseret på det konkrete behov 336
- 9.4 Det kommunale ansvar 337
 - 9.4.1 Det kommunale serviceniveau og tilsynspolitik 338
 - 9.4.2 Afgørelser om konkrete ydelser 339
 - 9.4.3 Den relevante opholdskommune 340
 - 9.4.4 Rameaftale med regionen om løsning af opgaver 341
 - 9.4.5 Regionale udviklingsplaner og tilsynsopgaver 342
 - 9.4.6 Inddragelse af og information til brugerne 343
 - 9.4.7 Hvem træffer afgørelser om ydelser? 344
 - 9.4.8 Medarbejderne i socialpsykiatrien 345
- 9.5 De socialpsykiatriske tilbud 346
 - 9.5.1 Støtte- og kontaktpersonordningen 347
 - 9.5.1.1 Frivillig ordning for brugeren 348
 - 9.5.1.2 Frivillige støtte- og kontaktpersoner 349
 - 9.5.2 Netværksfamilier 349

- 9.5.3 Socialpædagogisk bistand 350
- 9.5.4 Andre akut- og opsøgende tilbud 351
- 9.5.5 Personlig hjælp, omsorg og pleje mv. 352
 - 9.5.5.1 Omsorg ifm. selvmordsrisici 353
 - 9.5.5.2 Frit valg af leverandør 353
 - 9.5.5.3 Valg af hjælper, fleksibel hjemmehjælp og servicebevis 354
 - 9.5.5.4 Eget valg af personlig hjælper 355
 - 9.5.5.5 Kontant tilskud 356
 - 9.5.5.6 Borgerstyret personlig assistance (BPA) 357
 - 9.5.5.7 Ledsageordning – herunder for børn mellem 12-18 år 357
 - 9.5.5.8 Aflastning af pårørende og midlertidigt ophold 358
 - 9.5.5.9 Pasning af nærtstående med handicap og sygdom 358
- 9.5.6 Støtte til styrkelse af funktionsevne 359
 - 9.5.6.1 Træning og vedligeholdelsestræning mv. til voksne 360
 - 9.5.6.2 Hjælpens formål og karakter 360
 - 9.5.6.3 Kvalitetsstandarder 361
- 9.5.7 Boligforhold – egen bolig, bofællesskab og botilbud 362
 - 9.5.7.1 Midlertidig ophold på forsorghjem 364
 - 9.5.7.2 Midlertidigt botilbud ifm. udslusning, akutte behov mv. 366
 - 9.5.7.3 Midlertidig bolig til husvilde 368
 - 9.5.7.4 Midlertidig bolig på kvindekrisecentre 368
 - 9.5.7.5 Boformer for længerevarende ophold 369
 - 9.5.7.6 Særligt sikrede boliger for længerevarende ophold 370
 - 9.5.7.7 Alternative plejehjem for længerevarende ophold 371
 - 9.5.7.8 Skæve huse til længerevarende ophold 371
- 9.5.8 Beskæftigelse 372
 - 9.5.8.1 Beskæftigelse – arbejde 372
 - 9.5.8.2 Fleksjob mv. 374
 - 9.5.8.3 Førtidspensionister i beskæftigelse 382
 - 9.5.8.4 Skånejob 383
 - 9.5.8.5 Beskyttet beskæftigelse 383

- 9.5.8.6 Særligt tilrettelagte beskæftigelsesforløb 384
- 9.5.8.7 Aktivering 385
- 9.5.8.8 Ressourceforløb, rehabiliteringsplan og rehabiliteringsteam 399
- 9.5.9 Undervisning, uddannelse, virksomhedspraktik mv. 407
 - 9.5.9.1 Specialundervisning for voksne 408
 - 9.5.9.2 Aktivitets- og samværsaktiviteter 408
 - 9.5.9.3 Folkeoplysning for psykiatribrugere 408
 - 9.5.9.4 Ungsomsuddannelse for unge med særlige behov 409
 - 9.5.9.5 Vejledning og opkvalificering mv. 411
 - 9.5.9.6 Revalidering og forrevalidering 411
 - 9.5.9.7 Specialpædagogisk støtte (SPS) 414
- 9.5.10 Fritids- og samværstilbud 417
- 9.5.11 Særlig støtte til børn og unge under 18 år 418
 - 9.5.11.1 Generel indsats 418
 - 9.5.11.2 Udveksling af oplysninger om udsatte børn/ unge 419
 - 9.5.11.3 Underretningspligt 420
 - 9.5.11.4 Konkrete foranstaltninger 421
- 9.5.12 Efterværn – tilbud til unge voksne 423
- 9.6 Handleplaner – en helhedsorienteret indsats 424
- 9.7 Magtanvendelse i socialpsykiatrien 426
 - 9.7.1 Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet 427
 - 9.7.1.1 Sondring mellem forskellige institutioner/ opholdssteder 427
 - 9.7.1.2 Anbringelse på sikrede døgninstitutioner 428
 - 9.7.1.3 Anbringelse på særligt sikrede afdelinger på de sikrede institutioner 432
 - 9.7.1.4 Anbringelse på delvist lukkede døgninstitutioner 432
 - 9.7.2 Magtanvendelse over for børn og unge under anbringelse uden for hjemmet 434
 - 9.7.2.1 Magtanvendelse på åbne og delvist åbne døgninstitutioner samt på opholdssteder i socialt regi 434
 - 9.7.2.2 Magtanvendelse på sikret afdeling 436
 - 9.7.2.3 Magtanvendelse på særligt sikrede afdelinger 439

- 9.7.2.4 Registrering og indberetning 439
- 9.7.3 Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne 441
 - 9.7.3.1 Optagelse i særlige botilbud uden samtykke 442
 - 9.7.3.2 Alarm- og pejlesystemer 443
 - 9.7.3.3 Fastholdelse 444
 - 9.7.3.4 Tilbageholdelse i boligen 445
 - 9.7.3.5 Anvendelse af beskyttelsesmidler 446
 - 9.7.3.6 Pligten til at undgå omsorgssvigt 447
 - 9.7.3.7 Den konkrete afvejning 447
 - 9.7.3.8 Samtykkekravet 448
 - 9.7.3.9 Beslutningskompetencen ift. tvangsforanstaltninger 449
 - 9.7.3.10 Afgørelse om flytning 450
 - 9.7.3.11 Beskikkelse af advokat 450
 - 9.7.3.12 Registrering og indberetning 451

Kapitel 10453

Sociale ydelser m.m.

- 10.1 Indledning 453
- 10.2 Indtægtsmuligheder 454
 - 10.2.1 Arbejdsløshedsdagpenge 454
 - 10.2.1.1 Medlemsbetingelser 455
 - 10.2.1.2 Arbejdsløshedsforsikrede og fleksjob 455
 - 10.2.1.3 Arbejdsløshedsforsikrede og dagpengeret 456
 - 10.2.1.4 Varighed af dagpengeperioden og ophør af dagpengeretten 457
 - 10.2.1.5 Dagpengetakster og aktiveringsydelse 457
 - 10.2.1.6 Selvvalgt uddannelse 458
 - 10.2.1.7 Særlige regler for unge under 25 år 458
 - 10.2.1.8 Ret til ferie og feriedagpenge 459
 - 10.2.1.9 Dagpengeretten fortabes ved selvforskyldt ledighed 459
 - 10.2.2 Sygedagpenge 460
 - 10.2.2.1 Beskæftigelseskravet 462
 - 10.2.2.2 Aftaler om refusion i særlige tilfælde 463
 - 10.2.2.3 Opfølgning og fastholdelsesplan 464
 - 10.2.2.4 Visitation og kommunal opfølgning 465

- 10.2.2.5 Positiv medvirken fra den dagpengeberettigede 468
- 10.2.2.6 Dagpengeperiodens varighed 468
- 10.2.2.7 Særligt om revalideringsbegrebet 470
- 10.2.2.8 Fleksjob/ledighedsydelse 470
- 10.2.2.9 Dagpengebeløbet – beregningsgrundlaget 471
- 10.2.2.10 Ferie og feriegodtgørelse 471
- 10.2.2.11 En ny sygedagpengemodel 472
- 10.2.3 Kontanthjælp 473
 - 10.2.3.1 Betingelser for opnåelse af ret til hjælp 473
 - 10.2.3.2 Takster – beregningsgrundlaget for ydelserne 475
 - 10.2.3.3 Sanktioner ved manglende udnyttelse af arbejdsmulighederne mv. 477
 - 10.2.3.4 Administration af midler 480
- 10.2.4 Integrationsprogram og introduktionsforløb efter integrationsloven 481
- 10.2.5 Aktivering 481
 - 10.2.5.1 Vejledning og opkvalificering 482
 - 10.2.5.2 Virksomhedspraktik 482
 - 10.2.5.3 Ansættelse med løntilskud 482
 - 10.2.5.4 Tillægsydelser – bl.a. befordringsgodtgørelse og mentorer 486
- 10.2.6 Ressourceforløbsydelse 488
 - 10.2.6.1 Betingelser for at modtage ressourceforløbsydelse 489
 - 10.2.6.2 Sanktioner ved manglende udnyttelse af arbejdsmulighederne mv. 489
- 10.2.7 Revalideringsydelse 490
- 10.2.8 Kompensation til handicappede i erhverv 493
 - 10.2.8.1 Fortrinsadgang til ledige stillinger i det offentlige 493
 - 10.2.8.2 Personlig assistance i erhverv 494
 - 10.2.8.3 Personlig assistance under efter- og videreuddannelse 495
 - 10.2.8.4 Løntilskud ved ansættelse af nyuddannede 496
 - 10.2.8.5 Særlig støtte og hjælp i særlige tilfælde 496
- 10.2.9 Fleksløntilskud, ledighedsydelse mv. 496
 - 10.2.9.1 Løntilskud til ansatte før 1. januar 2013 497
 - 10.2.9.2 Fleksløntilskud 497

- 10.2.9.3 Tilskud til selvstændigt erhvervsdrivende 499
- 10.2.9.4 Ledighedsydelse 499
- 10.2.9.5 Fleksydelsesordningen 502
- 10.2.9.6 Særligt om fleksydelse til selvstændige
erhvervsdrivende 506
- 10.2.10 Førtidspension tilkendt efter de gamle regler 507
 - 10.2.10.1 Almindelige betingelser 507
 - 10.2.10.2 Førtidspension 508
 - 10.2.10.3 Særlige tillæg 509
 - 10.2.10.4 Invaliditetsydelse 510
 - 10.2.10.5 Beregning og udbetaling 511
 - 10.2.10.6 Beløb 512
 - 10.2.10.7 Supplerende Arbejdsmarkedspension 513
- 10.2.11 Førtidspension tilkendt efter de nye regler 513
 - 10.2.11.1 Ydelsens størrelse 516
- 10.2.12 Supplerende Arbejdsmarkedspension for førtidspensionister
(SAP) 517
- 10.2.13 Løntilskud til førtidspensionister (skånejob) 519
- 10.2.14 Arbejde i beskyttet beskæftigelse 519
- 10.2.15 Lommepenge 519
- 10.2.16 SU-stipendium og -lån 520
 - 10.2.16.1 Tillægsstipendium 520
 - 10.2.16.2 Indtjeningsloft for opnåelse af tillæg 521
 - 10.2.16.3 Ansøgning om tillæg samt sagsbehandling 521
 - 10.2.16.4 Udbetaling 522
- 10.2.17 Boligsstøtte 522
- 10.2.18 Særlig støtte og hjælp i særlige tilfælde 524
 - 10.2.18.1 Særlig støtte 525
 - 10.2.18.2 Hjælp i særlige tilfælde 528
- 10.2.19 Kontant tilskud til nødvendig hjælp efter serviceloven 530
- 10.2.20 Tidsbegrænset ansættelse af pårørende 531
- 10.2.21 Tilbud om ledsagelse efter serviceloven 531
- 10.2.22 Ledsagerkort 531
- 10.2.23 Nødvendige merudgifter 532
- 10.2.24 Hjælpe midler mv. 534
- 10.2.25 Medicinhjælp 535
 - 10.2.25.1 Kronikertilskud 536
 - 10.2.25.2 Henstandsordning 536

- 10.2.25.3 Tilskud efter aktivloven 537
- 10.3 Brugerens egenbetaling for visse ydelser 537
 - 10.3.1 Betaling for ophold i boformer 537
- 10.4 Tilbagebetaling af uretmæssige ydelser 538
- 10.5 Skattepligt 539
- 10.6 Eftergivelse af gæld til det offentlige 539
- 10.7 Gældssanering 541

Kapitel 11543

Rådgivning, kvalitetsmål og retssikkerhedskrav

- 11.1 Rådgivning og vejledning 543
 - 11.1.1 Sundhedssektoren 545
 - 11.1.1.1 Patientkontorer 546
 - 11.1.1.2 Praktiserende læger 547
 - 11.1.1.3 Psykologhjælp 548
 - 11.1.1.4 Informations- og videntcentre m.m. 548
 - 11.1.2 De sociale myndigheder 548
 - 11.1.2.1 Rådgivning til grupper med særlige behov 549
 - 11.1.2.2 Familieorienteret rådgivning 550
 - 11.1.2.3 VISO 551
 - 11.1.2.4 Rådgivning af pårørende i øvrigt 552
 - 11.1.2.5 En skærpet vejledningspligt 553
 - 11.1.2.6 Anonymitet og åbenhed ved rådgivning 556
- 11.2 Kvalitetsmålsætning og koordinering 557
 - 11.2.1 Rehabilitering som fælles målsætning 557
 - 11.2.2 Kvalitetskriterier og -krav i sundhedssektoren 558
 - 11.2.2.1 Sygehusjournaler 559
 - 11.2.2.2 Andre journaler og skriftlig dokumentation 561
 - 11.2.2.3 Medicinprofilen og Det Fælles Medicinkort 562
 - 11.2.2.4 Udskrivningsaftale, koordinationsplan mv. 563
 - 11.2.3 Kvalitetskrav og sammenhæng i socialpsykiatrien 564
 - 11.2.3.1 Helhedsorienterede handleplaner for voksne 566
 - 11.2.3.2 Helhedsvurdering i sager om børn og unge 568
 - 11.2.3.3 Handleplaner for børn og unge 569
 - 11.2.4 Notatpligt 570
- 11.3 Retssikkerhedskrav til behandlingen 570
 - 11.3.1 Afgørelser eller faktiske handlinger? 571
 - 11.3.2 Lægelig undersøgelse og/eller behandling 572

11.3.3	Sagsbehandlingsregler og -tider	572
11.3.3.1	Behandlingstider i sundhedsvæsenet	573
11.3.3.2	Sagsbehandlingstider i den sociale forvaltning	574
11.3.4	Legalitetsprincippet	574
11.3.5	Proportionalitetsprincippet – mindste middels princip	575
11.3.6	Pligt til konkret vurdering og saglighed	575
11.3.7	Begrundelsespligt	575
11.4	Oplysninger – fortrolighed, videregivelse mv.	576
11.4.1	Officialprincippet med modifikationer	577
11.4.2	Udvidet undersøgelse ift. særligt udsatte børn og unge	578
11.4.3	Personfølsomme oplysninger	579
11.4.3.1	Personoplysninger	579
11.4.3.2	Elektroniske helbredsoplysninger	580
11.4.3.3	Udveksling af personoplysninger mellem myndigheder	581
11.4.3.4	Samtykke til videregivelse af personoplysninger mv.	582
11.4.3.5	Videregivelse af personoplysninger i/fra sundhedssystemet uden samtykke	583
11.4.3.6	Videregivelse af personoplysninger til/fra socialpsykiatrien uden samtykke	586
11.4.4	Tavshedspligt	588
11.4.4.1	Tavshedspligt for sundhedspersonale	590
11.4.4.2	Tavshedspligt i social- og beskæftigelsesforvaltningen	590
11.4.4.3	Tavshedspligt for frivillige	591
11.4.5	Underretningspligt og omsorgspligt	591
11.4.6	Partshøring (kontradiktion)	592
11.4.7	Aktindsigt	593
11.4.7.1	Aktindsigt i patientjournaler	594
11.4.7.2	Aktindsigt i sociale- og beskæftigelsessager	598

Kapitel 12601

Tilsyn, klage, domstolskontrol og erstatning

12.1	Rådgivning og vejledning om ordningerne	601
12.2	Tilsynsordninger	602
12.2.1	Folketingets tilsyns- og kontrolordninger	602
12.2.1.1	Folketingets Ombudsmand	603

- 12.2.1.2 Folketingets § 71-tilsyn 605
- 12.2.2 Sundhedsstyrelsens og embedslægerens tilsynsfunktion 608
- 12.2.3 Statsforvaltningens tilsyn med kommuner/regioner 609
- 12.2.4 Kommuners og regioners tilsynspligt med egne tilbud 610
- 12.2.5 Et Nyt Socialtilsyn – en tilsynsreform 613
- 12.3 Administrative klageordninger 615
 - 12.3.1 Klageordninger ift. tvang i psykiatrien 616
 - 12.3.1.1 Psykiatriske patientklagenævn 616
 - 12.3.1.2 Det Psykiatriske Ankenævn 626
 - 12.3.2 Klager over Direktoratet for Kriminalforsorgen 629
 - 12.3.3 Klager over sundhedsvæsenet og/eller sundhedspersoner 630
 - 12.3.3.1 Patientklagesystemets organisering 631
 - 12.3.3.2 Klage over sundhedsfaglig behandling (behandlingsklager) 634
 - 12.3.3.3 Klage over tilsidesættelse af patientrettigheder (rettighedsklager) 638
 - 12.3.3.4 Klage til regionen/kommunen over serviceniveau og utilsigtede hændelser 638
 - 12.3.4 Klage over ikke-autoriserede sundhedspersoner uden for sundhedsvæsenet 639
 - 12.3.5 Klager på det sociale- og beskæftigelsesmæssige område 640
 - 12.3.5.1 Det Sociale Nævn 641
 - 12.3.5.2 Beskæftigelsesankenævnet 641
 - 12.3.5.3 Ankestyrelsen 642
 - 12.3.5.4 Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg 644
 - 12.3.5.5 Hvem kan klage? 646
 - 12.3.5.6 Hvor hurtigt skal der klages? 647
 - 12.3.5.7 Til hvem skal der klages – og hvordan? 648
 - 12.3.5.8 Hvad kan der klages over? 648
 - 12.3.5.9 Skal afgørelsen respekteres, hvis der klages? 650
 - 12.3.5.10 Klageinstansens reaktionsmuligheder 651
 - 12.3.6 Klager over afgørelser om støtte til uddannelse 652
 - 12.3.7 Klager til Folketingets Ombudsmand 652
- 12.4 Domstolskontrol 653
 - 12.4.1 Sagens parter og sagens indbringelse 654
 - 12.4.2 Vidneafhøring af læger m.fl. 656
 - 12.4.3 Domstolens efterprøvelses- og reaktionsmulighed 657
 - 12.4.4 Udvidet prøvelse af en frihedsberøvelse 659

- 12.4.4.1 Domstolsprøvelse af tvang på psykiatriske afdelinger 659
- 12.4.4.2 Særregler for disciplinære foranstaltninger anvendt af Kriminalforsorgen 661
- 12.4.4.3 Efterprøvelse af tilbageholdelse i bolig 661
- 12.4.5 Sager, der forelægges Menneskerettighedsdomstolen 662
- 12.5 Fri proces, retshjælp mv. 662
 - 12.5.1 Offentlig retshjælp – advokatvagten 664
 - 12.5.2 Retshjælpsinstitutioner 665
- 12.6 Erstatnings- og forsikringsordninger 666
 - 12.6.1 De almindelige erstatningsregler 667
 - 12.6.1.1 Erstatning for ulovlig frihedsberøvelse 669
 - 12.6.2 Patientforsikringsordningen 671
 - 12.6.3 Lægemidlererstatningsordningen 674

- Regler.....677**
- Bøger, artikler mv.....709**
- Forfatterne719**
- Stikord.....721**